

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

76

2

L-85

my. 26

2010

Հ Ա Ս Ա Ր Ա Ն

ԿԵՆՑԱՂՕԳՈՒՏ ԳԻՏԵԼԵԱՅ

Ա.

Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆԶ ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ

ԴԱՍ ԵՐԿՐՈՐ

ԻԹԷՆԴՈՍԻԱ

Իսպարանի Խաչիպեան Ուսումնարանի Հայոց

1860.

Հրամայեցաք տպագրել, եւ յետ տպագրութեանն առաջի առնել ուր
հարկն է զսահմանեալ թիւ օրինակացն:

Թիոդոսիա, ի 15 դեկտեմբերի 1860:

ԳԱՐԲ. Վ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ.

1860

Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ա Ս Տ ՈՒ Ա Շ Ա Շ ՈՒ Ն Չ Ս ՈՒՐ Բ Գ Ր Ո Ց

Դ Ա Ս Ե Ր Կ Ր ՈՐ Ի .

սեցիք անցած կիրակի, պատուական ժողովականք, Թէ ի՛նչպէս ամենաբարի Արարիչը ամէն մէկ օրուան մէջ ստեղծած բաներուն վրայ նայելով՝ իրեն հաճութիւնը կ'այտնէ, եւ Թէ ի՛նչպէս սուրբ Գիրքը այս կիսակըցընէ՝ մեզի՝ ըսելովը Թէ «եւ ետես Աստուած զի բարի է»: Աստուածաշնչին այս խօսքը հարկաւ մեր միտքը գեղեցիկ խրատ մը կձգէ, այսինքն Թէ մարդս ալ ինչ որ կընէ՝ առաջ պիտի մտածէ որ ընելիքն լինի բարի բան, յետոյ ալ տեսնէ յիբաւի բարի եղա՛ւ Թէ չէ, եւ ըստ այնմ ուրախանայ:

Ուրախանամք ուրեմն նաեւ մեք, պատուական ժողովականք, որ այս մեր Լաբանին գործը ինչպէս որ բարի դիտաւորութեամբ սկսուեցաւ, այսպէս ալ բարի պատուներն սկսաւ երեւցընել: Եւ ահա առաջին ու գեղեցիկ պատուն այս է որ այսօրուան մեր ժողովը անցած կիրակուրնէն ալ աւելի բազմաթիւ է: Ուստի եւ ուրախութեամբ առաջ տանիմք մեք դասակօսութիւնը, եւ դուք ձեր սիրալիր եւ ուշադիւր ուսումնասիրութիւնը:

0821
47

Աստուած զմարդը ստեղծելէն ետքը, չը'սեր Աստուածաշունչը թէ «եւ ետես Աստուած զի բարի է». ինչո՞ւ. վասն զի մարդս ուրիշ արարածոց պէս անբան չէ, բանական է, ու ազատ կամք ունի, եւ բարի կամ չար լինելը իրեն ձեռքն է: Ստեղծուածքը բարի է' թէ' ըստ հոգւոյն եւ թէ' ըստ մարմնոյն. բայց ինչպէս որ պէտք է բարի լինելու համար' պէտք է որ իրեն ազատ կամքը եւ կարողութիւնը բանեցնէ' միայն բարի բան ընելու:

Աստուած մէկ պակասութիւն մը տեսաւ իւր ստեղծած մարդուն վրայ, բայց այն կերպով' ինչ կերպով որ վարպետ արհեստաւորը բան մը որ կշինէ, ու խիստ կհաւնի, այն շինածին այսպիսի զարդ կամ այսպիսի կտոր մ'ալ կվայլէ կըսէ. զոր օրինակ գեղեցիկ հայելի մը կշինէ, ու ասոր տեսօք շրջանակ մ'ալ կվայլէ կըսէ. կանթեղ մը կշինէ, ու ասոր գեղեցիկ պատուանդան մ'ալ կվայլէ կըսէ: Այսպէս ահա նայեցաւ Աստուած իւր ստեղծած մարդուն ազնուութեանը, գեղեցկութեանը, տեսքին, դարձաւ ըսաւ որ «նչ է բարւոք մարդոյդ միայն լինել. արասցուք դմա օգնական ըստ դմա. — Այս մարդը մինակ մնայ նէ' աղէկ չէ. ատոր օգնական մ'ալ ստեղծեմք իրեն նման»: Բայց կամեցաւ որ առաջ ինքը մարդն ալ հասկընայ իրեն գերազանցութիւնը, ճանչնայ իրեն աստուածանման բնութեանը յարգը (խըյմէթը)' ուրիշ արարածներուն նայելով:

Ադամայ առջեւը հանեց բոլոր կենդանիները որ տեսնէ Ադամ թէ նոցա ու իրեն մէջ ինչ մեծ տարբերութիւն կայ, եւ ինքը իբրեւ անոնց տէրն ու իշխանը' մէկմէկ անուն դնէ կենդանեաց: Ադամ իրեն սրամտութեամբն ու կատարեալ իմաստութեամբը հասկըցաւ նոցա ամէն մէկուն բնաւորութիւնը, եւ ըստ այնմ անուններ դրաւ, բայց իրեն նման մէկն ալ չգտաւ անոնց մէջ: Անուշ թմրութիւն մը ձգեց Աստուած Ադամայ վրայ ու քնացաւ. այն քունին ատենը Աստուած Ադամայ կողերէն մէկը առաւ, կըսէ սուրբ Գիւրքը, եւ անկէց ստեղծեց կինը, բերաւ քովը: Արթնցաւ Ադամ, ու իրեն նման գերազանց էակ մը տեսնելով աչքին առջեւը, այնպիսի սէր ու բարեկամութիւն մը իմացաւ սրտին մէջ որ իսկոյն ըսաւ թէ «Այս այժմիկ ոսկր

յոսկերաց իմոց եւ մարմին իմարմնոյ իմմէ».—Ահա այս Աստուծոյ արարածը միւս կենդանեաց պէս ինծմէ օտար՝ ինծմէ դուրս բան չէ, այլ իմ մէկ մասս է»։ Ուրիշ կենդանիներուն մէկմէկ անուն որ դրած էր, այն իւր օգնականին ալ Կին կամ Կեանք անունը դրաւ, այն է եբբայեցերէն եւա, որովհետեւ բոլոր մարդկային ազգիս նախամայրը՝ կեանք տուողը նա պիտի լինէր :

Եւային ստեղծագործութեանը մէջ իհարկէ շատ խորհուրդներ կան որ Աստուծոյ միայն յայտնի են։ Սուրբ Հարք օրինակ կբերեն այս ստեղծագործութիւնը սուրբ եկեղեցւոյ հաստատուելուն, որ ծնաւ իկողէն Քրիստոսի՝ նորոյն Ադամայ, երբոր խաչին վրայ քնացաւ նա փրկագործ մահուամբը, եւ անարատ կողին աղբիւրէն արիւն եւ ջուր բղխեցուց. արիւնը նշան կեանարար խորհրդոյն սուրբ հաղորդութեան, եւ ջուրը մկրտութեան։ Իսկ նոյն պատմութենէն առնուելու բարոյական խրատը յայտնի է. այսինքն թէ ուրեմն աստուածահաստատ կարգին նայելով՝ կնիկմարդը հաւասար է էրիկմարդուն ըստ ամենայն իրաւանց, եւ նորա ամենայն խնամոցն ու սիրոյն արժանի՝ իբրեւ համահաւասար օգնական եւ բարեկամ, թէպէտեւ Պօղոս առաքելոյն ըսածին պէս՝ Ադամէն առնուած լինելով՝ անոր իրաւացի հրամաններուն պարտական է հնազանդիւ. ուստի եւ անհնարին անօրէնութիւն համարելու է այն մարդկանց ըրածն որ իրենց կողակիցներուն հետ այնպիսի անգթութեամբ կվարուին՝ իբր թէ նոքա իրենց ոչ թէ սիրելի բարեկամները լինէին, այլ անարգ աղախինները կամ գերիները (եսիրները) :

Աստուած Ադամն ու Եւան Դրախտը դրաւ, որ ամենագեղեցիկ պարտեզ մի էր՝ եդեմ կամ Ադին անունով տեղոյն մէջ։ Այս եդեմը Ասիոյ մէջ էր անտարակոյս, բայց ճիշդ ո՛ւր եղածը յայտնի չէ։ Աստուածաշունչը այսչափ միայն կրսէ թէ արեւելքն էր, որով կիմացուի թէ Հրէաստանի արեւելեան կողմն էր, այսինքն Հայաստան կամ Ասորեստան։ Հայաստան եղածին մէկ նշանն ալ այս կիամարուի որ եդեմ ըսուած երկրէն բղխող ու դրախտին մէջէն անցնող ջուրս գետերը, այսինքն Փիսոն, Գեհոն, Տիգրիս ու Եփրատ, մինչեւ հիմա Հայաստանէն կբխին. Փիսոնը՝ ձորոխն է, Գեհոն՝ Երասխը, իսկ Տիգրիսն ու

եփրատը մինչեւ հիմա այս անունները պահած են: Բուն տեղը ո՛ւր ալ լինի, այս յայտնի է որ դրախտ ըսուած գուարձալի պարտէզը այժմ չկայ աշխարհիս երեսը, եւ չկրնար լինել, որովհետեւ ջրհեղեղին ատենը երկրիս երեսը աւրուեցաւ, եւ գրեթէ ամէն տեղերը տակնուվրայ եղան:

Աստուածաշունչը կրսէ թէ այն դրախտին մէջ Աստուած ամէն տեսակ ծառ ու ծաղիկ բուսուցեր էր, դրախտին մէջ ստեղն ալ մէյմը ծառ կենաց ըսուած ծառը տնկեր էր, մէյմալ ծառ գիտութեան բարւոյ եւ չարի ըսուած ծառը: Կենաց ծառին պտղէն ուտելով՝ Ադամայ ու եւայի կեանքը պիտի երկըննար կըսեն. մէկալ ծառին ծառ գիտութեան բարւոյ եւ չարի ըսուածը անոր համար չէր որ իբր թէ Ադամ ու եւա առանց այն ծառին պտղէն ուտելու չարն ու բարին ճանչնալ չունէին, տգէտ էին. ոչ. նոքա հեղական գիտութեամբ ու իրենց բնական հանձարովը խիստ աղէկ գիտէին թէ ի՞նչ է բարին եւ ի՞նչ է չարը, ի՞նչ է մեղքը եւ ի՞նչ է անմեղութիւնը. հապա Աստուած չէր կամեցեր որ Ադամ ու եւա փորձո՛վ հասկընան թէ ո՛րչափ գէշ, ո՛րչափ ցաւալի ու ամօթալի բան է չարը, եւ ո՛րչափ գովելի, ուրախալի ու փառաւոր բան է բարին: Ուստի հրաման տուաւ Ադամայ ու եւայի որ դրախտին մէջ եղած ամէն ծառերուն պտուղէն ալ ո՛րչափ կուզեն՝ ե՛րբ կուզեն՝ ուտեն. բայց միայն բարւոյ եւ չարի գիտութեան ծառին պտղէն չուտեն. ապա թէ ոչ, գիտնան որ այն պտուղէն կերած օրէն, իրենք որ անմահ մնալու համար ստեղծուած են՝ մահկանացու կլինին:

Այս պատուիրանով կամեցաւ Աստուած հասկըցնել Ադամայ ու եւայի որ թէպէտ զիրենք ազատ ստեղծեր է, այսինքն ազատ կամք տուեր է որ ուզեն աղէկ կլինին, չուզեն՝ գէշ, բայց կկամի որ իրենց երախտագիտութեանը նշան՝ իրեն այս մէկ հրամանը կատարեն, ոտքի տակ չառնեն, եւ այն անանմահական երանութիւնն որ ինքը խոստացեր է նոցա՝ իբր թէ իրենց առաքինութեամբը վաստըկած լինին: Բայց սատանային նախանձը չթողուց որ մեր նախածնողը այն երջանկութեան մէջ մնան, եւ յետոյ յաւիտենական երանութեան ալ հասնին, ուսկից ինքը իրեն ապստամբութեամբն ու անհնազանդութեամբը զրկուած էր: Նախանձը այսպէս է. իրեն

չունեցած աղէկութիւնը չո՛ւզեր որ ուրիշն ալ ունենայ. այլ եթէ ինքը թշուառ է, ուրիշն ալ իրեն պէս թշուառ լինի. եթէ ինքը տգէտ է, կուզէ որ ուրիշն ալ տգէտ մնայ. եթէ ինքը աղքատ է, կուզէ որ ուրիշն ալ աղքատանայ. եթէ ինքը չար ու պատժուած է, ուրիշն ալ չարութիւն ընէ ու պատժուի: Ամօթալի՛ ու ցած պակասութիւն, բայց հի՛ն ու խիստ սովորական, ուստի եւ ոչ զարմանալի:

Կենդանեաց մէջ օձին պէս խելացի կենդանի չկար, կրսէ Աստուածաշունչը: Թերեւս Ադամ ու եւա աւելի խելացիի տեղ դրեր էին օձը. օձին ալ գուցէ այնպիսի մէկ տեսակը կար որ հիմա քիչ կգտնուի կամ նաեւ չգտնուիր. այսինքն վրան գլուխը գոյնզգոյն, նայուածքը սիրուն, քալուածքը երբեմն ծանր՝ երբեմն նետի պէս արագ, շարժմունքը ճապուկ, կոտորտուող, շողորքորթ, կեղծաւորական. գուցէ նաեւ թեւերով ու ոտքերով, ինչպէս որ այժմ կգտնուին տեղ տեղ գետնին տակը այսպիսի օձերու ոսկորներ՝ շրիեղեղին ատենէն մնացած: Սատանան այն օձին կերպարանքը մտաւ, ու երբոր եւան՝ դրախտին մէջտեղի ծառուն քովերը ման գալով՝ գուցէ մըտքէն կանցընէր թէ արդեօք Աստուած ինչո՞ւ արգելք դրաւ որ գիտութեան բարոյ եւ չարի ծառէն չուտեմք, յարմար ատեն գտաւ հարցընելու թէ «Արդեօք Աստուած ինչո՞ւ համար արգելք դրաւ ձեզի որ դրախտին պտուղներէն չուտէք»: Ի՛նքն ալ գիտէր որ բոլորովին սուտ է ըսածը. բայց այս լեզուն՝ բռնեց որպէս զի մէյմը խօսք բացուի, խօսքէն վիճաբանութիւն, վիճաբանութենէն եւայի միտքը բռնուի՝ թուչունին ցանցի (ա՛վի) մէջ բռնուելուն նման: «Ձի՞ է զի ասաց Աստուած թէ իպտղոյ ծառոց որ են իդրախտի այդր՝ մի՛ ուտիցէք»: Եւան օձին խօսքին սուտը բռնելով ըսաւ համարձակ թէ «Այնպէս չէ, դրախտին ծառերուն պտղէն հրաման ունիմք ուտելու. միայն թէ դրախտին մէջտեղն եղած ծառին պտուղէն մի՛ ուտէք ըսաւ Աստուած, չէ նէ գիտցէք որ կմեռնիք ըսաւ»: — Կմեռնի՞ք, ըսաւ օձը. ամենեւին. հապա գիտես ի՞նչ է. Աստուած աղէկ գիտէր որ այս ծառին պտուղէն կերածներուդ պէս՝ աչքերդ պիտի բացուին, երկուքդ ալ մէյմէկ Աստուծոյ նման բաներ պիտի լինիք, բարին ու չարը ի՛նչ եղածը պիտի հասկընաք. անոր համար դրաւ այդ արգելքը»:

եւային խելքը շուտով պառկեցաւ այն խօսքերուն . վասն զի արդէն ինքն ալ — ինչպէս որ ըսինք — հետաքրքիր բնութեամբը կուզէր իմանալ թէ արդեօք Աստուած ինչո՞ւ դրեր էր այն արգելքը : նայեցաւ տեսաւ որ ծառը գեղեցիկ, պտուղը սիրուն . միտքը դրաւ որ համն ալ հարկաւ զարմանալի բան մը պիտի լինի . փրցուց ու կերաւ : Տարաւ անկէց իրեն ամուսնոյն՝ Ադամայ ալ տուաւ, անշուշտ օձէն լսածները նորա ալ պատմելով, ու պտուղին տեսքն ու համը գովելով տուաւ, կերուց, ինքն ալ նորէն հետը կերաւ :

Այն ատեն յիրաւի բացուեցաւ իրենց աչքը . տեսան որ մերկացեր զրկուեր են Աստուծոյ շնորհքէն . ամօթն ու ապաշաւանքը տիրեց վրաները . Թզենիին կոշտ ու տգեղ տերեւներուն ծածկութիւն կարօտ եղան, եւ մարմնոյ ու հոգւոյ մահուան համը միանգամայն այն ատենէն առին . վասն զի իրենց սիրտը ողջ ողջ մեռաւ, եւ խղճմտանքը տակնուվրայ եղաւ : Ցաւալի՛ բան, պատուական ժողովականք, բայց եւս առաւել անո՛ր համար ցաւալի մեզի որ չեմք խրատուիր մեր նախածնողաց սխալմունքովն, ու մեք ալ ըստ մեր չափու եւ վիճակի նոյնպիսի յանցանքներու մէջ Թերեւս գտնուեր եմք եւ կգտնուիմք : — Տեսնեմք հիմա թէ Աստուած ի՞նչպէս կդատէ այս գործողութիւնը : Այսպէս ահիւ եւ դողութեամբ կսպասէին նաեւ Ադամ ու եւա որ տեսնեն թէ արդեօք ի՞նչ երեսով պիտի ելլեն ահաւոր դատաւորին առջեւը :

Դրախտին մէջ քանի որ Ադամ ու եւա անմեղութեան վիճակի մէջ էին, ամէն օր ամէն ժամանակ կերեւնար Աստուած իրենց՝ իհարկէ հրեշտակի կերպարանքով կամ ուրիշ ընտանի կերպով մը որ չեմք գիտեր, ու կխօսակցէր նոցա հետ : Կըսպասէին Ադամ ու եւա որ արդեօք այն օրը ե՛րբ ու ի՞նչպէս պիտի գայ Աստուած :

Մէյմալ տեսնեն իրիկուան դէմ՝ երբոր ցորեկուան պայծառ արեւը սկսաւ իրեն կարմիր լուսովը լեւներուն բլուրներուն ու ծառերուն վերի ծայրերը միայն լուսաւորել, լսեցին Ադամն ու եւան որ Աստուած դրախտին մէջ վեր վար կքայլէ . « եւ լուան զձայն զգնալոյ Տեառն Աստուծոյ ի դրախտի անդ ընդ երեկս » : Սոսկալի՛ տեսարան . ոչ քամիի ձայնի կնժանէր այն ոտնաձայնը, ոչ կենդանեաց քալուածքին, ոչ որոտմունքի եւ ոչ կայ-

ծակի. հապա կարգէ դուրս ոտնաձայն մի էր որ մարդուս
ականջէն ակելի սիրտը կլսէ ու դող կելլէ. երանի՛ համը
չառնողին :

Խեղճ նախածնողք մեր. իսկոյն ասապարեցին, իրենք զի-
րենք կորուսածի պէս փախան պահուրտեցան դրախտին այն
ծառերուն մէջ՝ ուր որ առաջ այնպիսի զուարճութեամբ եւ
զմայլելով կքալէին :

«Ո՞ր ես, Ադամ» կանչեց Աստուած՝ ամենատես բնութիւնը :
ելաւ Ադամ պահուրտած տեղէն, եւան ալ ետեւէն, երկուքն
ալ դողդերդալով. «Դրախտին մէջը քալելուդ ձայնն որ լսեցի,
վախցայ ըսաւ Ադամ. եւ որովհետեւ մերկ էի, գնացի պահուրտե-
ցայ» : — Դրախտին մէջ Աստուծոյ քալուածքը ի՛նչ անուշ կու-
գար առաջ իրենց ականջին. ո՞ր տղան այնպէս կճըխայ՝ երբ
որ հայրը կամ մայրը հեռու տեղէ մը տուն կդառնայ, ինչ-
պէս որ նոքա կուրախանային՝ զԱստուած տեսնելով. ո՞ր ե-
րածշտուութիւնը այնպէս կզմայելցնէ, ո՞ր աղբիւրին կարկա-
ջանքը այնպէս կզուարճացնէ մարդուս ականջն ու սիրտը՝
ինչպէս որ նոքա կզուարճանային Աստուծոյ քալուածքին ձայ-
նէն : Իսկ հիմա իրաւամբ կըսէ Ադամ. «Երբոր քու ձայնդ
լսեցի, վախ ընկաւ վրաս» : Վասն զի սիրտը կտրած եւ խիղ-
ճը անհանգիստ մարդուն համար՝ մինչեւ թռչուններուն քաղցը
ձայներն ու ծառի տերեւներուն անուշ շարժմունքն ալ ակելի
տրտմութիւն ու սարսափ կբերեն՝ քան թէ մխիթարութիւն :

«Ձայնդ որ լսեցի՝ վախցայ» կըսէ.— այս ճշմարիտ էր. «մերկ
եղածիս համար ալ գնացի պահուրտեցայ» կըսէ. — այս կեղա-
կարծ խօսք էր : Զը՛սեր թէ յանցանք ըրի, մեղք գործեցի, ա-
նո՞ր համար երես չունիմ աչքիդ երեսնալու, կարծեցի որ
պահուրտելով կազատիմ ամօթէս : — Աստուած կհարցնէ, իբր
թէ բուն պատճառը չգիտնալով. «Ո՞վ ասաց քեզ թէ մերկ
ես. բայց եթէ այն պտղէն որ արգելք դրեր էի քեզի չուտե-
լու՝ մի՛ գուցէ անկէց կերար» : — Մեղա՛յ պիտի ըսէր իսկոյն
Ադամ, եւ Աստուծոյ ամենողորմ գթութեանը ապաւինէր. բայց
ոչ. չարն ու բարին փորձով ճանչնալու բաղձանքին պատիժը
պէտք եղաւ որ քաշէ, մէկ յանցանքէն մէկալը ընկնելով : Պա-
տասխան տուաւ. «Կինս զոր ետուր ընդ իս, սա ետ ինձ ի-
ծառոյ անտի եւ կերի : — Այս կինն որ ինձի իբր թէ սգնա-

կան ու խորհրդական տուիր՝ սա տուաւ ինձ այն պտուղէն, ես ալ առի կերայ»։ Ասով կուզէր բոլորովին կամ գէթ ըստ մասին արդարանալ՝ սրտագէտ դատաւորին առջեւը։

«Ի՞նչ էր այդ քու ըրածդ։— Զի՞ գործեցեր զայդ» հարցուց Աստուած եւայի։ Կարծեց եւան թէ Ադամ յանցանքը իրեն վրայ ձգելով արդարացաւ, ինքն ալ օձին վրայ ձգեց. «Օձն խաբեաց զիս, ըսաւ, եւ կերայ»։— Դիտելու բան է որ եւան յայտնի կըսէ իրեն օձէն խաբուածը. բայց Ադամ՝ եւայէն խաբուեցայ չը՛սեր. որով կիմացուի թէ եւային սիրոյն (խամբին) համար էր որ Աստուծոյ պատուիրանը ոտքի տակ առեր էր։

Օձը, այսինքն օձին փորը մտած նախանձոտ սատանան, ինքզինքը արդարացնելու ոչ միտք ունէր եւ ոչ պատճառ, ուստի եւ Աստուած անկից սկսաւ իրեն պատիժները։ Անէծք դրաւ վրան՝ որ կենդանեաց՝ այսինքն արարածոց մէջ ամենէն զգուելին՝ ամենէն ցածը լինի, միշտ կուրծքին ու փորուն վրայ սողալով քաշ գայ, եւ հող ուտելով ապրի։ Եւ որովհետեւ ի՛նքը եղաւ պատճառ եւայի խաբուելուն, «Քու մէջդ ու այդ կնոջ մէջ, դորա զաւակին ու քու սերունդիդ մէջ անհաշտելի թշնամութիւն մը կընեմ ըսաւ, այնպէս որ նա ալ քու գլուխդ ձգվելու նայի՝ ինչպէս որ դուն անոր ոտքը խածնելու պիտի նայիս»։ Այս խօսքին մէջ յայտնի կտեսնեն սուրբ Հարք Աստուծոյ անհուն ողորմութեան մէկ նշանը. վասն զի կըսեն թէ եւային՝ օձին գլուխը ձգվելու նայիլը՝ սուրբ Աստուածածնայ եւ Քրիստոսի Տեառն մերոյ սատանային գլուխը ձգվելուն գուշակութիւն էր, որով Փրկիչն մեր Ադամայ ու եւայի մեղացը պատիժէն մարդկային ազգը ազատեց։

Յետոյ դարձաւ Աստուած եւային դատաստանը կտրեց, որ օձին գործիքն եղած էր՝ Ադամը խաբելու համար. «Քու տրտմութիւններդ ու ախուլասիւղ շատնան ու շատնան՝ ըսաւ, զաւակներդ տրտմութեամբ ծնանիս, եւ միշտ կարօտ լինիս քու ամուսնոյդ, որ քու գլխուդ վրայ տէր դրեր եմ»։

Անկից ալ ետքը Ադամայ ըսաւ. «Որովհետեւ կնոջդ խօսքին աւելի մտիկ ըրիր քան թէ իմ խօսքիս, առիբ կերար այն ծառին պտուղէն որ ըսած էի թէ միայն անկէջ չուտես՝ ինչպէս որ գիտես, այդ երկիրը՝ գետինը՝ որ պիտի բանիս, անիծեալ լինի. քու աշխատանքիդ պտուղը տրտմութեամբ վայելես, վասն

զի՛ երկիրը քեզի՛ ցորենի՛ տեղ փուշ ու տատասկ բուսցընէ, աղէկութիւն ընելու աշխատիս, տեղը չարիք ու նեղութիւն քաշես. այս դրախտին անուշահամ պտուղներովը ապրելու տեղը, անբան անասնոց պէս՝ վայրի խոտ ու բանջար ուտես. այսինքն աստուածային շնորհաց քաղցրութեամբը զմայլելու տեղ՝ անոնցմէ համ մը չառնես, զուրկ մնաս, ու գետնաքարը անմիտ անբաններու պէս՝ միայն անցաւոր զուարճութիւններու ետեւէ լինիս. ճակատիդ քրտինքովը ուտես քու հացը՝ մինչեւ ինչպէս որ հողէն ստեղծուած էիր՝ նորէն հող դառնաս. զի հող էիր, եւ իհող դարձցիս»:

Ադամ ու եւա քանի որ դրախտը անմեղութեան վիճակի մէջ էին, ոչ տաքէ ցրտէ վախ ունէին, ոչ հիւանդութենէ, ոչ գազաններու վնասներէ, եւ ոչ ո՛ր եւ իցէ նեղութիւններէ, անհանգստութենէ, որովք այժմ լի է աշխարհս: Բայց անմեղութեան հետ այն երջանկութիւնն ալ կորուսին. պէտք եղաւ որ վրաները հագուստ հագնին, գազաններէ զգուշանան, եւ ամէն տեսակ փորձանքի դէմ պատրաստ կենան: Ուստի Աստուածաշունչը կըսէ թէ Աստուած Ադամայ ու եւայի կաշիէ կամ մորթէ հագուստ հագցուց. որով անմեղութեան լուսեղէն հանդերձին տեղը, անբանից նման՝ իրենց մարմինը կաշիով ու մորթով ծածկուեցաւ:

Յետոյ Աստուած ըսաւ իխրատ Ադամայ եւ եւայի եւ ամենայն որդւոցս նոցա՝ որ սատանային խօսքերէն ստեպկխաբուինք, թէ «Այս է եղեր Ադամայ Աստուծոյ նման լինիմ ըսելուն պտուղը. այս է եղեր քու բարին ու չարը փորձով ճանչնալը: — Ահա Ադամ եղեւ իբրեւ զմի իմէնջ՝ ճանաչել զբարի եւ զչար»: Բարին վայելցորը, յարգը չճանչցար. չարիքը պէտք է քաշես, ու բարւոյն վայելմունքին ա՛յն ատենը նորէն հասնիս երբոր ինչպէս պէտք է ապաշխարես, ու արժանի լինիս՝ կենաց ծառոյն պտուղէն ուտելով՝ հոգւով եւ մարմնով յաւիտեան անմահ մնալու: — Այս կենաց ծառը սուրբ Խաչն է, որ զՔրիստոս Աստուած մեր տուաւ մեզի պտուղ կենդանութեան, եւ անով կհասնիմք անմահական կենաց:

Դրախտէն դուրս հանեց Աստուած Ադամն ու եւան, ապրապրեց թէ առաջ որ իրենց զուարճութեանը համար միայն կըմշակէին դրախտին մէջի ծառերն ու ծաղիկները, այնուհետեւ դրախտէն դուրս հողերը փորեն, ցանք ընեն, ու իրենց ձեռ-

քին աշխատանքովը իրենց ապրուստը ճարեն: Իրախտէն շատ հեռու ալ չընակեցուց, այլ դիմացը՝ կըսէ սուրբ Գիրքը, որպէս զի յիշեն թէ ի՛նչ երջանկութենէ զրկուեցան, եւ փափաքին օր մը նորէն հոն մտնելու: Իսկ կենաց ծառոյն քովը, կըսէ սուրբ Գիրքը, քերովբէից ապսպրեց որ կրակէ թրով պահպանուածին ընեն, որպէս զի ոչ մարդ մօտենայ անոր եւ ոչ ուրիշ կենդանի: *Կրթացման միջոցի սոյն յոգեմտացման արդեւ*

Աղամ ու եւա ապաշխարութեամբ անցուցին իրենց կեանքը, եւ Աղամ 930 տարի ապրելէն ետեւ վախճանեցաւ. եւ ինչպէս որ ընդհանուր եկեղեցւոյ վարդապետութիւնն է՝ Քրիստոսի Տեառն մերոյ մարդեղութեան շնորհքովը փրկութեան հասաւ. ուստի եւ մեր սուրբ եկեղեցին ուրիշ սուրբ նախահարց հետ մէկտեղ Աղամայ տօնն ալ կկատարէ, եւ զօրութեամբ՝ նաեւ նախամօրն մերոյ եւայի տօնը: *Վերջացման արդեւ*

Վերջացընեմք այսօրուան դասը, պատուական ժողովականք, քանի մը մանր գիտելիքներ աւելցընելով, որոց մեծ մասը Աստուածաշնչէն դուրս ականդութեամբ եւ կամ գիտնոց քննութեամբը մեզի հասած են: *Այս վրայն առ լանայմ ծառոսն ին*

Նախ Աղամ անունը երբայեցերէն մարդ կնշանակէ, ինչպէս արարերէն ու տասկերէն ալ սովորական պատամբաբը:

Աղամ ստեղծուած ատենը քանի՛ տարեկան եղածը յայտնի չէ. բայց սովորական կարծիքն այս է որ կատարեալ երիտասարդական հասակի մէջ ստեղծուեցաւ, այսինքն 30 կամ 33 տարեկան: *Երանիցի գրայն առ միջոց յոգ արմ ի սրա զրոտայն*

Աղամայ ընական ու գերբնական կատարելութիւնները շատ եղածին վրայ տարակոյս չկայ. բայց թէ ի՛նչ աստիճանի էին այս կատարելութիւնները՝ որոշ բան մը չեմք գիտեր: *Ստեղծ*

Հրէից, Տասկաց, Պարսից, Հնդկաց եւ Չինաց գրքերուն մէջ Աղամայ ու եւայի վրայ շատ զարմանալի, կարգէ դուրս, երբեմն ալ անճոռնի ու այլանդակ բաներ կպատմուին: Թէ որ չվախնայինք թէ մեր պատուական ժողովականաց մէջ կրնան գտնուիլ այնպիսի բարեմիտ անձինք որ առասպելները յանկարծ ճշմարտութեան տեղ կրնան դնել, այս տեղ կպատմէինք մէկքանին. օրինակի համար, Թալմուտին հաւատացող հրեաները կըսեն թէ ժամը մէկին Աստուած պատրաստեց Աղամը ստեղծելու հողը. գիւտն հողը Հրէաստանէն առաւ,

մէջքինը Քաբիլոնէն, մնացածը աշխարհին ամէն կողմերէն
ժողովեց: Երկրորդ ժամուն Ադամ ձեւացաւ ու ոտքի վրայ կայ-
նեցաւ կըսեն: Ժամը չորսին կենդանեաց անունները դրաւ:
Աստուած հարցուց Ադամայ Թէ «Հապա իմ անունս ի՞նչ է»:
Ադամ պատասխանեց Թէ եհովա է. բայց իրենք Հրեաները
Աստուծոյ այս անունը բերաննին չեն առներ, ու անոր տեղը
միշտ ադոնայի բառը կըսեն՝ որ տէր կնշանակէ: Կըսեն
ալ Թէ այս եհովա անունը չկարդացուիր, այսինքն ասոր Յիշդ-
կերպով կարդալը գիտցող չկայ. ո՛վ որ կարող լինի կարդալ՝ ա-
նով մեծամեծ հրաշքներ կգործէ: Ժամը 7-ին եւան ստեղծուեցաւ,
կըսեն Հրեաները, 10-ին Ադամ մեղանչեց: 12-ին դրախտէն
դուրս ընկաւ: — Յայտնի բան է որ ասոնց մէկն ալ հաւա-
տալու բան չէ. եւ Ադամայ քանի՛ ժամ, քանի՛ օր կամ շա-
բաթ կամ ամիս անմեղութեան վիճակի մէջ անցուցածը չը-
գիտցուիր:

Գարծեալ, այս ալ կըսեն Հրեայք Թէ Աստուած Ադամը այն-
պէս բարձրահասակ ստեղծեր է որ գլուխը մինչեւ երկինք կը-
հասնի եղեր: Հրեշտակները այս որ տեսեր են՝ սկսեր են գան-
գատիլ. Աստուած ալ ձեռքը Ադամայ գլխուն վրայ դրեր ու
հասակը պզտիկցուցեր է. այնպէս որ մնացեր է միայն հարիւր
կանգուն բարձրութեամբ:

Հին քրիստոնեայ հեղինակներէն ալ ոմանք ըսած են աւան-
դութեամբ՝ որ իբր Թէ Ադամ մեռնելէն ետեւ Գողգոթա լեռը
Թաղուած է: Այս ալ հաւանական կարծիք մը չէ. բայց պատ-
կերահաններէն ոմանք այս մտքով է որ խաչելութեան պատ-
կերներուն տակը մեռելի գլուխ մը կձեւացընեն, որ Ադամայ
գլուխ կըսուի. եւ երուսաղէմ մինչեւ հիմա սուրբ Գողգոթային
վրայ Ադամայ անունովը մատուռ մը կայ Յունաց ձեռքը:

Շատ երկար կլինէր Թէ որ Ադամայ ու Դրախտին վրայ ու-
րիշ ի՞նչ կարծիքներ որ կան՝ այստեղ յիշատակէինք:

Միայն Ադամայ լեզուին վրայ մէկ երկու խօսք ըսեմք ու
վերջացընեմք այս դասը:

Ոմանք կըսեն Թէ Ադամայ լեզուն Քաղդէացուց (քիլտանի-
ներուն) լեզուն էր, որ եբրայեցերէնին մայրը կամ իբր գրա-
բառն է. ոմանք ալ Թէ եթովպացուց (Հապէշներուն) լեզուն
է, որ այն ալ քաղդէարէնին մէկ տեսակն է. ուրիշներ ալ

կան որ կրսեն Թէ Ադամայ լեզուն հիմա կորսուած է, աշխարհիս երեսը չգտնուիր: Բայց նորա որ կրսեն Թէ մեր Հայոց լեզուն, այսինքն գրաբառը, գրաբառին ալ մայրը (որ հիմա չկայ), նոյի լեզուն եղած պիտի լինի, ուստի եւ Ադամայ խօսած լեզուին աւելի պիտի մօտիկնայ, շատ հաւանական պատճառներ ունին: Մեր ասոր վրայ ուրիշ ատեն կխօսիմք:

Այժմ չմոռնամք այս դասէն առնուելու ընդհանուր խրատը՝ Թէ մեր որ Ադամայ օրինակին հետեւեր եմք մեղանչելով, պէտք է հետեւիմք նաեւ նորա օրինակին՝ ապաշխարելով, եւ փառք տամք Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ իրեն փրկագործ չարչարանօքն ու մահուամբք փրկեց զմեզ յաւիտենական մահուանէն, եւ մկրտութեան սուրբ խորհրդովը կարդարացնէ զմեզ Ադամայ մեղքէն՝ որ սկզբնական մեղք ալ կըսուի:

76

0023390

2013

